

© Arxiu fotogràfic del Consorci del Patrimoni de Sitges

Obres	<i>Paisatge / Paisatge / Creació de la IX Simfonia</i> , de José Segrelles Albert (Albaida, València, 1885-1969)
Dates	1958 / anys 1950 / 1954
Matèria / Tècnica	Tinta i aiguada sobre paper / Llapis carbó sobre paper / Fotografia en blanc i negre
Mides	39,4 x 31,1 cm / 36,2 x 25,4 / 16,2 x 23,2 cm
Col·lecció	Museu de Maricel, Sitges. Fons Maricel, núm. inv. FM 15, FM 16 i FM 22
Descripció i context històric	

La vida de José Segrelles va ser una constant recerca, tant física com intel·lectual. La seva destresa innata amb el dibuix va fer que, amb només nou anys, realitzara el primer dels seus viatges des de la seva Albaida natal a la ciutat de València per començar la seva formació a l'Acadèmia de Belles Arts de Sant Carles, on ja va ser premiat amb una Medalla d'Honor el 1898.

La rel·levància cultural que tenia Barcelona, unida a l'esperit inquiet de l'artista, van provocar que es traslladés a la Ciutat Comtal l'any 1904. Allí va viure els seus anys més bohèmics i es va integrar perfectament en la vida cultural catalana, sent membre de la Societat Artística i Literària de Catalunya el 1926.

Durant la seva posterior estada a París rep l'encàrrec de publicar les seves pintures en el número especial de Nadal de 1927 de la famosa revista *The Illustrated London News*, sorprenent al món amb les seves personals interpretacions de la música de Beethoven que li obriren les portes del mercat anglosaxó i li varen permetre seguir mostrant les seves obres a Anglaterra fins al 1935.

A aquesta època (1927) correspon l'obra *Creació de la IX Simfonia*, llur fotografia dedicada i signada pel pintor el 1954 es troba al Museu de Maricel (núm. inv. FM 22), on Segrelles deixa clara constància de l'admiració que sentia per Beethoven o, com ell li deia, pel "sublim sord de Bonn". No va ser casualitat que triés aquesta peça musical del compositor alemany, doncs es tracta de la seva producció més emblemàtica. La visió que ens ofereix l'artista valencià eleva aquesta simfonia a la categoria de celestial, valent-se per això d'una pintura de les més icòniques del món, el fresc que Miquel Àngel va pintar a la Capella Sixtina, titulat *La creació d'Adam*, on Déu dona vida al primer home.

En aquesta fantasia, Segrelles dibuixa però també parla. Per un costat, ens explica que Beethoven va ser elegit divinament per crear aquella meravellosa música i, per l'altre, qualifica al compositor com a el primer, en referència al millor de tots els temps. Partint del fresc de Miquel Àngel, substitueix la figura d'Adam per la muntanya més imponent de les que apareixen en el quadre i que, en realitat, és el rostre petri i pensatiu de Ludwig van Beethoven.

Les tres passions de la vida de Segrelles foren la pintura, la música i l'astronomia. Beethoven era un Déu per a ell, i en aquesta singular aquarel·la va voler deixar constància plàstica del seu pensament.

El triomf anglès el va portar ràpidament a donar el salt a Nova York, on va fixar la seva residència entre els anys 1929 i 1932 i va exhibir els seus treballs a les millors revistes americanes de l'època, com *Cosmopolitan*, *Redbook*, *Good Housekeeping*, *The American Weekly*, *Liberty*, *Fortune*, *Pictorial Review*, *The American Magazine* o *Park Avenue Social Review*.

L'abril de 1931 va realitzar amb gran èxit una exposició individual a l'International Art Center of Roerich Museum de New York City, exposant 54 aquarel·les que foren destacades pels millors diaris i revistes americans de l'època, entre ells el *New York Times*, el *New York Herald Tribune*, el *World Telegram*, *The Art Digest* o *American Business World*, ocupant tanmateix dues portades i una contraportada en tres números del diari *La Opinión* de Los Àngeles (Califòrnia). Aquella mostra va sorprendre enormement al públic nordamericà, sent batejat l'inimitable cromatisme blau del pintor valencià com "The Segrelles' blue".

La realitat sempre li va ser insuficient. Preferia pintar suggestives fantasies, al·lucinants éssers irrealis, mons onírics, extraterrestres, mitològics i imaginaris. Una completa mostra d'aquesta temàtica ha estat objecte de l'exposició titulada *José Segrelles, mestre de la fantasia*, organitzada pel Museu de Maricel de Sitges, en la que s'han exhibit les seves visions pictòriques sobre *La Divina Comèdia*, *Don Quixot*, *Les mil i una nits*, *Tetralogia de Wagner*, *Edgar Allan Poe* i *La guerra dels mons*, així com els seus propis malsos, les seves al·lucinacions atlàntiques, les seves interpretacions de l'interior del cos humà i també les seves intuïcions còsmiques o siderals.

Precisament a l'època sideral de Segrelles correspon l'altra obra titulada *Paisatge* (núm. inv. FM 15), pintada al juny de 1958, que representa una onírica vall que sembla emergir del mar, tot això executat en una monocromàtica aiguada amb les seves característiques tonalitats blaves. A aquest tipus de composicions, executades en una única sessió amb pinzellades ràpides, els hi deia "chispes", doncs pretenien traslladar als pinzells una personal sensació o una momentània idea de l'artista.

En aquell moment ja havia tornat de la ciutat dels gratacels per instal·lar-se definitivament a Albaida (València), on ell mateix va dissenyar la Casa-Museo José Segrelles, que va obrir les seves portes el 1943 i que segueix conservant-se pràcticament com la va deixar el pintor.

Eren anys en els que rebia nombrosos encàrrecs de retrats i temes religiosos per a retaules que no responien a la seva veritable capacitat creativa, malgrat que sempre els dotava de notes de fantasia o misticisme, ja que allí és on podia desplegar totes les qualitats que el feien un artista genial. Per fugir d'aquells treballs va realitzar el seu darrer viatge mental, aquesta vegada al cosmos, i a partir dels anys 50 va començar a fer unes interessants sèries de temes siderals, sistemes solars, planetes i estels. Els seus somnis eren la seva realitat fins al punt de creure que havia visitat la Lluna, Mart i altres planetes molt abans de què els americans i russos començaren la seva carrera espacial cap als anys 60.⁽¹⁾

Una de les obres que s'ha pogut contemplar a l'exposició del Museu de Maricel enllaça perfectament aquesta darrera etapa sideral amb la fantasia que sempre va presidir la seva pintura. Es tracta de l'aquarel·la titulada *Al·luniçarà Clavileño?*, en la que Don Quixot, cavalcant sobre l'imaginari cavall de fusta, creua el firmament i es dirigeix en picat cap a la superfície lunar amb la incògnita de si finalment aconseguirà al·luniçar o si, pel contrari, quedarà per sempre volant per la seva òrbita.

La desbordant imaginació que va envoltar tot el seu treball, unida a la seva enigmàtica tècnica i domini del dibuix, de la llum i del color, l'han convertit en un artista visionari molt avançat al seu temps, que ha estat i segueix sent un referent per als més reconeguts cineastes del gènere fantàstic, així com per als millors il·lustradors americans contemporanis de ciència ficció, com Frank Frazetta, Al Williamson, Roy G. Krenkel, Bernie Wrightson, Jeffrey Jones, Wally Wood, William Stout, John Howe, Alan Lee, Paul Chadwick, Mike Kaluta, Richard Hescoc, Boris Vallejo o James Gurney.

Un bon exemple són les paraules de l'oscaritzat director de cinema Guillermo del Toro, quan afirma que «les imatges de Segrelles realistes són bellíssimes, però quan toca el fantàstic és un il·luminat»⁽²⁾ o quan considera que «és un creador total, un mestre de la narrativa i un tresor mundial. La seva enorme perícia tècnica va de la mà d'un personalíssim segell artístic; potser sigui per això que se'l califica com a un artista d'artistes».⁽³⁾

L'il·lustrador William Stout, conegut per la seva participació en la producció d'*El laberint del faune*, de Guillermo del Toro, opina que «Segrelles es troba entre els millors artistes espanyols i sense igual en la seva profunda imaginació. Pot ser considerat un dels més grans artistes místics, de fantasia i de ciència ficció que han existit».⁽⁴⁾

El dibuixant Paul Chadwick reconeix que «si hagués d'anomenar el meu "déu suprem" hauria de ser José Segrelles Albert. Segrelles era únic: la seva obra tenia una raresa de malson que trobo inexplicablement cautivadora. Ningú abans se m'havia ficat tant a les entranyes de la manera en què Segrelles ho ha fet».⁽⁵⁾

Els millors il·lustradors espanyols també idolatren a Segrelles, com acrediten les següents reflexions que Esteban Marotova va escriure per a un estudi realitzat per l'americà Barry Klugerman: «És difícil descriure la sensació que hom té en veure els seus quadres. Seria com intentar dibuixar música, com intentar descriure el color a un cec o com intentar divulgar els somnis dels àngels. En l'obra de Segrelles he experimentat la més sublim de les emocions en mans del mestre de la fantasia i del misteri».⁽⁶⁾

La relació de Segrelles amb Sitges té el seu origen en els anys en què va viure a Barcelona, on es va

relacionar amb els millors pintors i il·lustradors modernistes del moment. Prova d'això és que, quan el 1929 varen posar el seu nom a la Plaça d'Albaida on va néixer, i que va passar a denominar-se Plaça Pintor Segrelles, entre les adhesions epistolars que va rebre amb motiu de l'acte d'homenatge es troba la felicitació que, personalment, li va remetre Santiago Rusiñol.

Aquesta vinculació va aconseguir la seva màxima expressió quan Segrelles va executar un extraordinari cartell per a l'Autòdrom Nacional de Sitges el 1923, amb motiu de les carreres de la Primera Gran Setmana Internacional organitzada després de la seva recent inauguració. El cartell, de marcat estil Art Decó, també ha estat exposat en la citada mostra del Museu de Maricel, que va ser presentada el 7 d'octubre de 2020 i que, davant l'afluència de públic, s'ha hagut de prorrogar fins al 31 de gener de 2021.

Entre els fons del Museu de Maricel de Sitges es conserven tres obres de José Segrelles, les dues comentades prèviament en aquest text i una tercera, titulada *Paisatge* (núm. inv. FM 16), que podem datar cap als anys 50, executada al carbonet sobre paper i que representa, amb traços molt lliures, un misteriós bosc d'arbres en color negre.

Durant la seva estada a Barcelona és quan va rebre els majors reconeixements, entre els que destaca la Medalla d'Or de l'Exposició Internacional de Barcelona de 1929 i la seva qualificació com a cartellista número u de Catalunya el 1921.⁽⁷⁾ També va arribar a ser considerat com el millor dibuixant del món el 1931.⁽⁸⁾

Els reconeixements es varen anar succeïnt durant tota la seva trajectòria. Va rebre el Premi de color i composició de l'Escola de Llotja de Barcelona el 1907, el Premi de dibuix *El Heraldo de Madrid* el 1916, el Primer premi pel seu cartell del Concurs Heno de Pravia el 1916, el Primer premi pel cartell del Concurs d'Hidroavions del Reial Aeroclub de Catalunya el 1920, la Medalla d'Or del Cercle de Belles Arts de València el 1964, la Medalla d'Or i Fill Predilecte de la ciutat d'Albaida el 1965 i, a títol pòstum, la Medalla d'Or al Treball.

Va ser nomenat Catedràtic Numerari de l'Escola Superior de Pintura, Escultura i Gravat de València el 1939, Acadèmic de Número de la Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Carles de València el 1948, i Pintor de Cambra de la Diputació Provincial de València el 1958.

A més de la Casa-Museo José Segrelles, actualment conserven obres seves destacats museus i institucions, entre els que es troben el Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía de Madrid, el Museu de Belles Arts Sant Pius V de València, la Casa Reial, l'Ajuntament de València, la Diputació Provincial de València, el Museu de Maricel de Sitges, The Korshak

Collection (USA), els Museus Vaticans (obra cedida a la Chiesa di San Michele in Borgo de Pisa), el Museu Nacional de Ceràmica González Martí, la Casa-Museo Blasco Ibáñez i la Casa-Museo Benlliure –tots tres a València–, l’Ajuntament d’Albaida, l’Escola d’Artesans de València, l’Arxiu Provincial de Barcelona, l’Ajuntament de Barcelona, el Museu

del F.C. Barcelona, la Fundació Bancaja, la Col·lecció BBVA, la Col·lecció Lladró, l’Ajuntament d’Alzira, el Palau Ducal de Gandia, l’Escola Pia de Catalunya, el Museu Faller de València, la Biblioteca Valenciana Nicolau Primitiu i el Preventori Mariola La Asunción d’Alcoi.

Referències:

(1) *Valencia Atracción*, gener de 1967.

(2) *Segrelles. Ilustrador Universal*. Llargmetratge documental del director Ignacio Estrela.

(3) *J. Segrelles. El laberinto de la fantasía*. Museo Valenciano de la Ilustración y la Modernidad (MuVIM), 2015.

(4) *California Art Club*, estiu de 2015.

(5) *Comics Journal*, novembre de 1989.

(6) *On the wings of his fantasy*, de Barry Klugerman. USA, 1985.

(7) *Mirador. Setmanari de literatura, art i política*, 9 de maig de 1921.

(8) *Diari La Libertad*, 1931.

Bibliografia bàsica

OMBUENA, JOSÉ. “Segrelles, entre fantasía y realidad”, a *Revista Archivo de Arte Valenciano*, núm. 40. València, 1969, p. 21-23.

MONTAGUD PIERA, BERNARDO. *José Segrelles. Pintor español, ilustrador universal*. Saragossa: Editorial Anubar, 1978.

GURREA CRESPO, VICENTE. *Segrelles. Biografía*. València: Editorial Marí Montañana, 1985.

José Segrelles Albert. Su vida y su obra. València: Ayuntamiento de Albaida, Diputación de Valencia, Conselleria de Cultura i Ayuntamiento de Valencia, 1986.

PÉREZ ROJAS, JAVIER. *El esplendor de la pintura valenciana, 1868-1930*. València: Autoridad Portuaria de Valencia, 2001.

TORMO, FERNANDO i SOLER NAVARRO, JUAN JOSÉ. *J. Segrelles y su Casa Museo*. València: Casa-Museo José Segrelles, 2003.

MONTAGUD PIERA, BERNARDO i VILAPLANA SANCHÍS, SUSANA. *Las mil y una noches*. València: Generalitat Valenciana, 2007.

J. Segrelles. El laberinto de la fantasía. València: Diputación de Valencia, MuVIM, març 2015.

FERRER ÁLVAREZ, MIREIA. *Segrelles. Un pintor valenciano en Nueva York, 1929-1932*. València: Institució Alfons el Magnànim, Diputación de Valencia, 2016.

SEGRELLES CORTINA, JOSÉ ENRIQUE. “José Segrelles. De Valencia a Nueva York”, a *Revista de Artes Visuales y cultura contemporánea MAKMA*, 20 de maig de 2020.

SEGRELLES CORTINA, JOSÉ ENRIQUE. “Segrelles y su influencia en la ilustración americana”, a *Revista de Artes Visuales y cultura contemporánea MAKMA*, 21 de maig de 2020.

ESTRELA, IGNACIO. *Documental Segrelles. Il·lustrador universal*. Productora Estrela Audiovisual, 2020.

José Enrique Segrelles Cortina, advocat, comissari independent especialitzat en José Segrelles Albert Sitges, desembre de 2020

Museu del Cau Ferrat
Museu de Maricel
Museu Romàntic
Palau de Maricel
Can Falç
Fundació Stämpfli

Oficines: carrer Davallada, 12,
3a planta
Edifici Miramar
08870 Sitges
Tel. 93 894 03 64
Fax 93 894 85 29
m.sitges@diba.cat
www.museusdesitges.cat